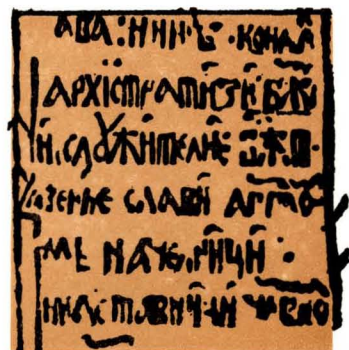

МСС

БЕОГРАД
ПАНЧЕВО
НОВИ САД
ТРШИБ
11—16. 9. 1990.

НАУЧНИ
САСТАНАК
СЛАВИСТА
У ВУКОВЕ
ДАНЕ

МАРТА БЈЕЛЕТИЋ (Београд)

РОДБИНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА КОД СРБА У РУМУНИЈИ

20 / 2

РОДБИНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА КОД СРБА У РУМУНИЈИ

Према званичним подацима, данас у Румунији живи око 34000 Срба. Нема прецизних историјских података о времену њиховог досељавања, нити о томе из којих су се крајева доселили. Само се на основу језичких чињеница може установити њихово порекло, као и приближно време исељења из старог завичаја.

Српски говори у Румунији међусобно се знатно разликују, што је последица њиховог различитог порекла, различитих периода одвајања од српске језичке територије и самосталног развоја у новом окружењу. Овде ће бити приказани родбински термини забележени у говору становника Иванде, Радимње, Свинице и код Крашована. То су, уједно, и представници четири, од седам српскохрватских говорних типова у Румунији: говор Иванде (I) припада банатским говорима тамишког типа (шумадијско-војвођански дијалекат који у XV и XVI веку захвата целу Војводину и неке пределе у данашњој Мађарској и Румунији); говор села Радимње (P) припада клисурским говорима, а ови севернијим говорима косовско-ресавског дијалекта; говори Свиничана (C) и Крашована (K) издвајају се у самосталне целине; врло су архаични и сродни по пореклу — блиски су севернијим говорима тимочко-лужничког дијалекта.

У табели су дати сви ексцерпирани родбински термини, а у тексту су коментарисане само интересантније лексеме и запажене фонетске, морфолошке и семантичке појаве. Наведена лексика упоређена је са одговарајућом лексиком неколико пунктова — представника дијалеката којима припадају и ови говори: Иванда — Јаша Томић;¹ Радимња — Црна Река, Косово и Метохија, Велика Крушевица, Брус;² Свиница и Крашовани — Лужни-

¹ Упитник аутора — информатор: Савета Максимов, 78.

² М. Марковић, *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗб XXXII, 1986, 243—500; Г. Елезовић, *Речник косовско-метохиског дијалекта I—II*, СДЗб VI, 1932—1935; Д. Дебељковић, *Обичаји српског народа на Косову Пољу*, СЕЗб VII/4, 1907, 173—332; Упитник за српскохрватски дијалектолошки атлас: *Велика Крушевица* (Рековац), *Брус* (Кобиље).

ца, Нишава, Тимок, Пирот.³ Због ограничености простора ова обимна грађа се не наводи, већ се само указује на разлике између ње и испитиване лексике.

Фонетске појаве

famelija „1. породица; 2. родбина” (С) — Вокал *e* се изговара можда под утицајем архаичног рум. *famèlie* (Scurtu, 300).

famila „породица” (К) — Петровић указује да облик није поуздан.

pràndeda, pràmdeda „прадеда” (Р) — Појава секундарних сугласника *n, m*.

paradèda „прадеда” (Р) — Словенски префикс *pra*, (< **prē*-) замењен је грч. *para*' (в. Скок Е^Р с. в. *djèd*). И Елезовић наводи облике са овим префиксом: *pàraded, pàradeda*.

t'it'a „стриц” (С) — У говору Свиничана постоји јак процес замене тврдых африката *č, ž* њиховим меким паровима *t', d'* па отуд поред *čiča* „стриц” и наведени облик.

striča „стриц” (К) — Облик је вероватно хипокристик у којем је дошло до прелаза *ц > ч* (упореди: *стричан* (Бока), Скок ЕР с. в. *стриц*). Крашовани су сачували словенску реч, док је данас у Пироту, Тимоку најраспрострањенији балкански турцизам *чича*.

svèkar/svèkdr, „свекар” (С); *tàšta/tðšta* „ташта” (С) — За говор Свинична карактеристична је слободна алтернација вокала, при чему процес замене једног вокала другим није завршен, па се истовремено користе две или више варијанти једне речи.

tðšt „таст” (С) — Облик је настао вероватно аналогijом према *tðšta*.

tàs „таст” (Р) — Резултат упрошћавања финалне сугласничке групе *-st*.

prèteliј „отац зета или снаје” (С); *prèteljica* „мајка зета или снаје” (С) — Јавља се синкопа — испадање слога *-ij-* из облика *пријетељ* (Тимок), где је прво *e* резултат „палатализације самогласника”, односно *a* у *пријатељ* прелази у *e* у позицији после *j* (Белић, СДЗБ I, 18), а можда је у питању и контракција.

miš „муж” (К); *ruot* „род” (К) — У говору Крашована звучни сугласници се у финалној позицији обезвучавају (Petrović, 123).

³ А. Белић, *Дијалекти Источне и Јужне Србије*, СДЗБ I, 1905; Љ. Ђурић, *Говор Лужнице*, СДЗБ ХХIХ, 1983, 7—190; В. Николић, *Из Лужнице и Нишаве*, СЕЗБ XVI/9, 1910, 81—94; Ј. Динић, *Речник тимочког говора*, СДЗБ ХХХIV, 1988, 7—335; Д. Златковић, *Пословице и поређења у пиротском говору*, СДЗБ ХХХIV, 341—683; Н. Живковић, *Речник пиротског говора*, Пирот 1987.

člòvik „муж” (К) — Архаичан облик са сачуваном иницијалном групом *чл-*, која је у српскохрватским дијалектима постојала од XII—XV века (Petrović, 117).

mat'ija „маћеха” (Б) — Консонант *t'* развио се из групе *tj* у *matjeha* (Petrović, 104).

Морфолошке појаве.

tamička „мамица” (С) — Суфикс *-ичка* је једна од карактеристика тимочко-лужничког дијалекта и он јасно сведочи о пореклу Свиничана, упореди: *dédичка* (Пирот), *кумичка* (Тимок).

starini/starinji „дреци” (С) — Овде је у питању постпозитивни члан који за мушки и средњи род множине има облик *-ни*. Како је код Свиничана изражена тенденција да на место меког сонанта *l'*, *n'* долази његов тврди пар *l*, *n*, аналогично се појављују и облици у којима меки сонант долази на место тврдог (као у наведеном примеру). Постпозитивна употреба показних заменица сраслих с именицом врло је раширена у тимочко-лужничком дијалекту, упореди: *мајћата*, *ћерката*, *брџат*, *свекърџ*, *свекрџата*, *снајџата*, *јетџвата*, *женџата* (све потврде из Пирота), *детџво* (Радичевци, Штрици, Д. Каменица, Б. Паланка), *бабава* (Ошљане), *бабана* (Жлне). Међутим, ова појава није забележена код Крашована, а у говору Свиничана јавља се само код придева, и то само с елементом *-н-*.

Семантичке појаве

nùmera „породица” (Р) — Ова реч има и значење „дом, кућа; број куће”. Забележена је и у суседном селу Соколовац: „Било је тада у овом нашем, готово чисто српском селу, 350 „нумери”, а само је моја кућа штрчала и бола им очи”. (Ми из Барагана I, Илустрована Политика бр. 1630 од 30. I 1990). Из примера би се могло закључити да је семантички развој ишао у следећем правцу: „кућни број” → „кућа” → „породица”. Међутим, у румунским говорима Баната посведочен је глагол *a număra* „звати се” (рег., заст.) који је „чудна конфузија са именицом *nume* „име”” (Ciorganescu, 568). Можда би се значење „породица” могло извести и из тог глагола, јер сви чланови породице носе исто име.

dăjka „породица” (Р) — Реч је забележена само у псовкама: „Дăјку му њигòву”, „Дăјку ви вăшу”. У РСАНУ именица *dăjka* се третира као хипокористи код *дада* „назив одмила за мајку, сестру, старију рођаку (тур. *dadi* „дојкиња”)”. У румунском такође постоји *daică* „старија сестра” < сх. *dajka* (Scurtu, 283). Овде је дошло до семантичког проширења, па је реч која означава једног од женских чланова породице почела да означава целу породицу.

starëšina „родитељ” (С) — Иста реч постоји и код Крашова-на, али у изворима није дато њено прецизно значење. У питању је пренос значења „старешина породице или породичне задруге” → „родитељ”.

unùk od bràta „синовац” (С), *unùka od bràta* „синовица” (С); *unuk ujki* „синовац” (К) — Интересантан пример контаминације значења узрокован следећим: рум. *nepot* сем основног значења „унук” има и значења „братанац” и „сестрић”. Да би се прецизирала последња два значења, реч *nepot* се често јавља у комбинацији са одребењима „*de frate*”, „*de soră*”; „*de văr*”, „*de verișoară*” (Scurtu, 100). Свиничани су дословно превели синтагму „*nepot de frate*” и *nepoată de frate*”, док Крашовани употребљавају полупреведеницу *unuk* + рум. *uichii* ген. *od uică* < сх. ујка).

tâjka „ујак, само ако је старији од оца” (С) — Реч изазива сумњу у погледу значења, јер би се код Срба пре очекивало да се односи на очевог брата одн. стрица. Можда је дошло до грешке записивача под утицајем рум. *unchi* које означава и стрица и ујака.

devérko „најмлађи мужевљев брат” (И) — РСАНУ третира ову реч као хипокористик, са потврдом из Баната. У говору Иванаде хипокористик је послужио као средство семантичке диференцијације.

Лексика

Као у свим периферијским говорима и овде се чува извештан број архаизама:

glôta „породица” (Р) — Реч је очигледно фреквентна, јер је у употреби и дем. *glotica* „малобројна породица”. У датом значењу забележена је у Вуковом Рјечнику са потврдом из Неготинске Крајине, у Крушчици код Беле Цркве (податак дао П. Ивић), а РСАНУ наводи и потврду из Хомоља, као и дем. *glôtiца* из Пожаревца (РСАНУ 3, 362). То је словенска реч тамог постања која има и друга значења (в. РСАНУ с. в. *glôta*). Посведочена је у бугарском, македонском, словеначком, руском, украјинском и румунском. Само у српскохрватском, румунском и украјинском има значење „породица”. Пошто је у украјински језик у том значењу ушла из румунског (упор. Етимологичниј словник украјинској мови I, Кијв, 1982, 522) остаје питање да ли је значење рум. *gloată* „породица” преузето из српскохрватског или се самостално развило на румунском терену.⁴

gospodâr „муж, супруг” (Р) — У питању је пренос значења са јасном мотивацијом (уп. РСАНУ с. в. *gospodâr*). И у не-

⁴ С обзиром на ареал у коме су посведочени ови термини, не може се искључити могућност да је дато значење преузето из румунског. Види о *gloată* (Scurtu, 301).

ким румунским дијалектима реч *gospodar* има исто значење (Scurtu, 193) али се не може тврдити да су га Радимци преузели од Румуна.

pōdruga „жена” (Р) — У овом значењу реч није забележена у загребачком речнику, али зато код Елезовића налазимо *pōdrug* „супруг, муж” (које у датом значењу такође није ушло у РЈАЗУ). Скок ову реч објашњава као префиксалну сложеницу *po* — *drug* и упућује на аналогно по творби стечш. *podruh* „надничар (Скок ЕР с. в. *drugū* II) У старосрпском постојала је реч *подружив*” сопјух (Б. Даничић, *Рјечник из књижевних старина српских*, 2, 335), а у староруском *подружие*, *подружье* „супруга, супруг”, која је дала укр. *подружся* „брачни пар” (Трубачев, 111).

У лексици ових говора заступљен је и одређени број позајмљеница и калкова:

tātika „татица” (С) < рум. *tătic(ă)*, *tătică* „id.” (Scurtu 22) и *tatică* „id.” (Dicționarul limbii române XI 2-a, București, 1982).

matika „мамица” (С) < рум. *mămică* „id.” (Scurtu, 36); види и *mămică* „id.” (Dicționarul limbii române VI 4-a, București, 1966).

matijka „мамица” (С) < рум. *muică* (< *ma/muică*) „id.” (Scurtu, 37).

nēna „отац” (К) — У српскохрватском језику овом се речју назива мати, бака, старија сестра, старија жена (РСАНУ, грађа). Према Скоку, то може, али не мора бити турцизам *nene* „баба; мајка” (Скок, ЕР с. в. *nāja*). Реч је део основног лексичког фонда румунског језика: *nene* је израз којим се дете из поштовања обраћа старијем брату или старијем мушкарцу, али има и значење „тата, татица”. Распрострањена је у украјинском, мађарском, бугарском (Scurtu, 269). Ако је у питању турцизам, онда су Крашовани сигурно преузели ову реч из румунског (с обзиром да су се одселили пре турске најезде), а ако се ради о творевини децјег говора, онда је можда дошло само до промене значења под утицајем румунског језика, јер у српскохрватском ова реч означава искључиво особе женског пола.

lōjka „старија сестра” (С) — Вероватно из рум. *leică* „старија сестра” (Scurtu, 281). Није јасно због чега је дошло до преласка *e > o*, али можда је то резултат контаминације с обликом *lolă* „старија сестра” (Scurtu, 282).

unūk od brāta „синовац”, (С), *unūka od brāta* „синовица” (С) — Калкови према рум. *nepot de frate* и *nepoată de frate* „id.” (Scurtu, 100).

unuk ujki „синовац” (К) — Полупреведеница од претпостављеног *nepotul uichii*.

t'ejka „тетка” (C) < рум. *teică, ceică* „id.” (деривати српске позајмљенице *tetă* (Gamulescu, 195), обе речи забележене у Банату.

vđrul „братић” (C); *varul* (извор не даје значење (K) — C обзиром да сх. *братић* има тројако значење: 1) дем. и хип. од брат, 2) братовљев син, 3) брат од стрица, брат од тетке, није јасно које значење овој речи придају Свиничани. Позајмљеница из рум. *văr* „термин који показује однос између деце браће и сестара”, што би одговарало нашем значењу „брат од стрица, тетке” (из лат. *consobrinus verus*, Scurtu 143) са формантом *-ul*, одређеним чланом.

verišora „сестра од тетке, стрица, ујака” (C) < рум. *verișoară*, дем. од *vară*, што је одговарајући облик женског рода од рум. *văr* (Scurtu, 152).

kuskru „отац снаје или зета” (C) < рум. *cuscru* „id.” < лат. *consocrum* (Scurtu, 216).

kuskra „мајка снаје или зета” (C) < рум. *cuscără* „id.” < лат. *consora* (Scurtu, 216).

fašul „дуграк” (K) — < рум. банатског *fășiu(l)* (Petrovici, 46). Види о термину *fășiu*: Scurtu, 216.

mašt'ònja/mašt'ònja „маћеха” (C) — Вероватно једна од варијанти рум. *maștehă* „id.” (словенска реч) са основом *mašt-* и продуктивним суфиксом *-òña* (< рум. *-onea*). Упореди наведене облике (Scurtu, 227). У другом облику дошло је до умекшавања *t'* под утицајем рум. банатског дијалекта.

màma mašt'ònja „маћеха” (C) — У румунском је именица *mașteră* (< *maștehă*) прешла у придеве: нпр. *soră mașteră* „полусестра”; путем регресивне творбе појавио се и облик мушког рода *mașter*: нпр. *tață mașter* „очух”. Реч *mașter(ă)* је прихваћена од говорника као потпуни синоним придева лат. порекла *vitreg(ă)* (види о томе: Mihaila, 58). По узору овог творбеног модела код Свиничана се јавља наведени спој, па се уз именицу *màma* облик *mašt'ònja* већ осећа као придев који, под утицајем румунског језика, долази иза именице. Интересантно је да је у Пироту забележен облик *màchava mājha* „маћеха”. И овде именица *màchava* која самостално значи „маћеха” уз именицу *mājha* почиње да се осећа као придев, само што се овде налази у нормалној позицији, испред именице.

màma mašt'a „маћеха” (C) < рум. *mamă mașt'e* забележено у месту Тргу Муреш, далеко од Свинице, што не значи да у њеној оклини нема истог облика (Scurtu, 225).

tàta mašt'ònj „очух” (C) — Облик одговара творбеном моделу *tață mașter*. У свим наведеним облицима у суфиксу се јавља глас *ñ*, што значи да су у питању старије позајмљенице, јер је у румунском дошло до прелаза *ñ > j* (отуда код Scurtua облик *măștioiu*, 220).

tata mošt'a „очух“ (С) — Вокал *o* у *mošt'a* могао би да се објасни утицајем именице *moš* „старији човек, чика“, јер је у неким, истина удаљеним локалитетима, и то један од назива којима се деца обраћају очуху (Scurtu, 13). Или је у питању алтернација вокала *a* : *o* (*mašt'a* : *mošt'a* као *poždak* : *poždok*), тако карактеристична за говор Свиничана.

filjèn „кум“ (С), *fèl'in* „кум“ (К) — У овим говорима сачуван је старорум. облик **fil'in* данас *fin* „кумче“ који се може реконструисати из арумунског *hil'in* < лат. *filianus* (Скок, ЈФ XVIII, 253). У крашованском говору се јавља алтернација *e/i* (као последица различитих рефлекса наглашеног и ненаглашеног *ě*) не само у домаћим, већ и у страним речима, па отуда *e* под акцентом у *félin*, а у ненаглашеном слогу *i* у *fil'éna* „кума“ (Скок, идем.). Види и Petrovici, 101.

filjèna „кума“ *fil'éna* „кума“ (К) — Облици женског рода наведених рум. позајмљеница.

bijsa „стриц“ (К) — Овај облик забележио је Ј. Живојновић, (ЛМС 243,73), али је за сада остао етимолошки нејасан.

Изложени материјал указује на неке карактеристике ових говора.

а) Говор Иванде сачувао је традиционалну терминологију. Иако је грађа за овај говор непотпуна, види се да доминира домаћа лексика, са неким за Банат карактеристичним семантичким померањима, нпр. *дèвџка* „ћерка“.

б) Говор Радимње карактерише добро очуван систем родбинских термина, словенска лексика, као и неколико архаизама: *glòta*, *gospodâr*, *pòdruga*. Овај периферијски говор не зна за турцизме који се јављају у говорима Црне Реке, Косова и Метохије: *чича*, *амица* „стриц“ *даја* „ујак“, *теза* „тетка“ *баџанак* „пашеног“⁵. У њему нема ни румунског наноса.

в) Родбинска терминологија у говору Свиничана претрпела је највеће промене и с обзиром на велики број румунских позајмљеница и с обзиром на започет процес семантичке неутрализације, нпр. *verišora* „сестра од стрица, ујака, тетке“.

г) Код Крашована је нешто мањи број позајмљеница јер су се они, као католици, мање мешали са околним становништвом. У оба ова говора старина позајмљеница сведочи о раном досељавању Свиничана и Крашована на територију Румуније (*filjèn*, облици са суфиксима *-oñ*, *-oña*).

Дакле, говори Иванде и Радимње, који се развијају у српском окружењу, чувају традиционалну терминологију и развијен систем родбинских термина одолевајући, бар у овом домену, утицајима са стране. Свиничани и Крашовани који живе

⁵ *Пашеног* је старија турска позајмљеница (види Скок ЕР с. в. *пашанац*, а *баџанак* је из османлијског турског (види Трубачев, 141).

изоловано, окружени носиоцима румунског језика, подлежу његовом утицају, па њихова родбинска терминологија обилује румунизмима, а и сам систем иде у правцу упрошћавања. У томе су најдаље отишли Свиничани. Родбинска терминологија као слој лексике који најдуже одолева страним утицајима, може да послужи као добар показатељ степена асимилације нашег становништва у Румунији.

ИВАНДА	РАДИМЊА	СВИНИЦА	КРАШОВАНИ
familija	nūmera porōdica glōta glōtica dājka familija	famelija	famila
bāba	ōtac tāta tātica bāba(ret.) cāle(ret.) mājka māti māter māma roditelj dēda prādēda paradēda prāndēda prāmdēda čukundēda čukumdēda	tājka tātika tāta māma mājka mamika mamujka mamička roditelj starēšina dēda prādēda dēda dēdin	nēna māma starēšina ded
bāba māma	bāba mājka prabāba parabāba čukunbāba čukumbāba sin	bāba mājka sin	bāba sin
devōjka	čēr cērka devōjka unūk unūka unūče praunuk praunika	unūk unūka unūče	unuk
brāt	brāt brāle brāca brāla bāta lāla sēstra sēja sēka kēka dāda	brat bracko sestrā lōjka	brat sestra
sinōvac sinōvica	sinōvac stric	unūk od brāta unūka od brāta čiča t'it'a	unuk ujki bujca striča
ūja	ūjak ūjac ūja ūjka	ūjka tājka	
tētka	tētka tēta nīna	t'ējka	
brāt od strīca sēstra od strīca	brāt od strīca sēstra od strīca	vərul verišōra	vərul

ИВАНДА	РАДИМЊА	СВИНИЦА	КРАШОВАНИ
brät od ùjaka sèstra od ùjaka		verišòra	
brät od tètke sèstra od tètke	brät od tètke sèstra od tètke	verišòra	
svèkar svèkrva	svèkar svèkrva	svèkar/svèkər svekřva	svèkar svekrva
stàrac bàba	tàs tàšta	təst/təšt təšta/təšta	təst təšta
prijatelj prija	prijatelj prika prija	kùskru prètelj kùskra prèteljica	prijatelj
snàjka	snàja snàjka	snàja snaà sna	
zèt	zèt	zet	zet
dèver devérko	dèver	dèver	dèver
zàova	zàova zàva	zèlva	zèlva
šurǎk šùra	šurak šùra		šurnjak fašul
svàja	svàja svàstika		
jétrva	jetřva pàša/pàša	jetřva pašanòg	jetřva
nina	strina nina		
ùjna	ùjna	ùjna	
tétak	tèča	tetək	
šurnjaja	šurnjaja šurnjakinja		
čòvek	gospodàr čòvek mùž sùprug (ret.) pòdruga žèna suprùga (ret.)	muž ženà	muž/muš člòvik žèna
	očuv oču	tàta mašt'ònj tàta mòšt'a	
màcija	màcija	maštònja/mašt'ònja màma mašt'ònja màma mašt'a	màt'ija
	pàstorak pàstorka		posinak
vèncani kùm	kùm kùma kumìc kumica pobrätim pòbra	filjèn filjèna/filjènja	kum fèl'in kùma filjen filjena pobrätim
ròd	ròđak rođokinja rodbina stàri	starini/starinji	rodbina r ^u ot

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Д. Брозовић и П. Ивић, *Језик, српскохрватски/хрваткосрпски, хрватски или српски*, Загреб, 1989, 68—72.
- А. Gioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife, 1966.
- М. Чешљар, *Из лексике Иванде, Прилози проучавању језика* 19, 1983, 107—148.
- Фонолошки описи српскохрватских/хрваткосрпских, словеначких и македонских говора обухваћених Општесловенским лингвистичким атласом*, Посебна издања АНУБИХ LV/9, Сарајево, 1981, 612—624.
- Д. Gămulescu, *Elemente de origine sîrbocroatia ale vocabularului dacoromân*, Bucuresti — Pančevo, 1974.
- Р. Ivić, *Balkan Slavic Migrations in the light of South Slavic Dialectology. —Aspects of the Balkans*, Mouton, The Hague — Paris, 1972, 66—68.
- П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика (Увод и штокавско наречје, II изд., Нови Сад*, 1985.
- Р. Ivić, *Emil Petrovici, Graiul Caraşovenilor, studiu de dialectologie slavă meridională, Bucureşti, 1935.*, Južnoslovenski filolog XVIII/1—4, 1949—1950, 318—322.
- П. Ивић и А. Младеновић, *Крашовански текстови, Зборник Матице Српске за филологију и лингвистику III*, 1960, 191—196.
- П. Ивић, *О неким проблемима наше историске дијалектологије*, Јужнословенски филолог XXI/1—4, 1955—1956, 97—129.
- Г. Михаилэ, *Названия родства и термины обращения славянского происхождения в Румынском языке*, Romanoslavica I, 1958, 52—62.
- А. Пецо, *Преглед српскохрватских дијалеката*, III изд., Београд, 1985.
- Е. Petrovici, *Graiul Caraşovenilor*, Bucureşti, 1935.
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика, А — неотроу, I—XIV*, Београд 1959—1989.
- Рјечник хрватског или српског језика, I—XXII*, Загреб, 1880—1975.
- V. Scurtu, *Termeni de înrudire în limba română*, Bucureşti, 1966.
- П. Скок, *Етимологијски рјечник хрватског или српског језика I—IV*, Загреб, 1971—1974.

- P. Skok, *Petrovici, Emil: Graiul Caraşovenilor, studiu de dialectologie slavă meridională*, Bucureşti, 1935, стр. XII — 258, Јужнословенски филолог XVIII/1—4, 1949—1950, 253—259.
- М. Томић, *Антропонимија Карашеваца, презимена*, Зборник Матице Српске за филологију и лингвистику XV/2, 1972, 213—227.
- М. Томић, *Говор Радимаца*, Српски дијалектолошки зборник XXXIII, 1987.
- М. Томић, *Говор Свиничана*, Српски дијалектолошки зборник XXX, 1984, 11—265.
- М. Томић, *Речник радимског говора*, Српски дијалектолошки зборник XXXV, 1989, 3—174.
- О. Н. Трубачев, *История славянских терминов родства и некоторых древнейших терминов общественного строя*, Москва, 1959.
- Ј. Живојновић, *Крашовани*, Летопис Матице Српске LXXXII, 1907, књ. 242, 42—67; књ. 243, 52—79.